

METSÄNEUVOSTON KOKOUSMUISTIO 3/2015

Aika: 29.9.2015 klo 9.00–11.00 (kahvia tarjolla klo 8.30)

Paikka: Suomen luontokeskus Haltia, Nuuksiontie 84, Espoo

Osallistujat:

Kimmo Tiilikainen, MMM, pj.

Reima Sutinen, TEM

Keijo Pirttijärvi, Saamelaiskäräjät

Anssi Niskanen, Suomen metsäkeskus

Juha Hakkarainen, MTK r.y.

Tapio Hankala, Metsänhoitajaliitto ry

Antti Koistinen, Suomen Partiolaiset -

Finlands Scouter ry

Marja Kokkonen, MMM

Jari Kostama, Energiateollisuus ry

Kai Merivuori, Suomen Sahat ry

Annikki Mäkelä-Carter, Helsingin yliopisto

Liisa Mäkijärvi, Suomen Metsäsäätiö

Jyrki Alapartanen, Puuliitto

Håkan Nystrand, METO - Metsäalan
Asiantuntijat ry

Jari Varjo, Luonnonvarakeskus

Jarkko Nurmi, Suomen riistakeskus

Matti Peltola, Koneyrittäjien liitto ry

Anders Portin, Suomen Metsäyhdistys ry

Eeva Primmer, Suomen ympäristökeskus

Liisa Rohweder, WWF Suomi

Jouni Väkevä, Metsäteollisuus ry

Maarit Loiskekoski, YM

Kirsti Vallinheimo, VM

Taina Vesanto, MMM

Riina Vuorento, OKM

Katja Matveinen, MMM, sihteeri

Asiantuntijat:

Reetta Taskinen, MMM

Liisa Saarenmaa, MMM

Petri Pajunen, Metsänhoitoyhdistys Etelä-
Savo

Jyrki Haataja, Suomen metsäkeskus

Metsäneuvoston työvaliokunta:

Taneli Kolström, Luonnonvarakeskus

Matti Mäkelä, MMM

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen kello 9 ja toivotti osallistujat tervetulleiksi. Osallistujat esittelivät itsensä. Asialista hyväksyttiin kokouksen työjärjestykseksi.

2. Metsäneuvoston edellisen kokouksen pöytäkirja

Edellisen kokouksen pöytäkirja (liite 1) hyväksyttiin.

3. Ministeri Tiilikaisen ajankohtaiskatsaus

Edellisen kokouksen jälkeen on tapahtunut paljon. Hallitus vahvisti elo-syyskuun vaihteessa hallitusohjelman kärkihankkeet, joita koko hallitus myös seuraa. Biotalous ja puhtaat ratkaisut sai rahoituksesta 300 miljoonan euron osuuden. Lisäksi väylien korjausvelan poistamiseen on tarkoitus käyttää kolmen vuoden aikana 600 miljoonaa euroa. Painopistettä on tarkoitus siirtää uusista väylähankkeista perusväylänpitoon, jotta korjausvelan syntyminen pysäytettäisiin.

Puu liikkeelle ja uusia tuotteita metsästä -kärkihankeen panostus jakautuu kahteen kokonaisuuteen. Ensimmäisessä Puu liikkeelle -osiossa panostetaan ajantasaisempaan ja tarkempaan metsätietoon, jotta sitä voitaisiin hyödyntää puukaupan vauhdittamisessa, sekä sukupolvenvaihdosten edistämiseen ja muihin yritysmäistä metsätaloutta kannustaviin toimiin. Toinen osa kärkihanketta koskee uusia tuotteita. Siinä vahvistetaan erityisesti tutkimus- ja kehittämispanoksia, jotka suurimmalta osin kanavoituvat TEM:n kautta T&K-avustuksina. Tavoitteena on uusien tuotteiden aikaansaaminen ja metsäraaka-aineesta tehtyjen tuotteiden jalostusasteen nosto. Muutos tapahtuu markkinavetoisesti: jotta saadaan suuri puun käytön lisäys, tarvitaan markkinatoimijoilta investointipäätöksiä. Puun käytön lisäys tehdään ekologisten reunaehtojen puitteissa, toisin sanoen metsien hiilinielu ja biodiversiteetti säilytetään.

Kärkihankkeisiin kuuluu myös välittömästi käynnistyvä energia- ja ilmastostrategian päivitys, jossa uusiutuvan energian rooli on suuri. Tarkoitus on nostaa uusiutuvan energian osuutta ja saavuttaa jo aiemmin asetetut tavoitteet tällä vaalikaudella.

Vuoden 2016 talousarvioesitykseen sisältyvät Luken rahoituksesta jo aiemmin tehdyt päätökset, joiden mukaan rahoitukseen on tulossa 11 miljoonan euron pudotus. Toimipaikkaverkostoa tarkastellaan. Tavoitteena on, että vaikka valtion suora rahoitus vähenee, Luke pystyisi hankkimaan ulkopuolista rahoitusta, jotta tutkimuksen määrä säilyisi vaikuttavalla tasolla.

Myös Kemeraan tehtävät säästöt sisältyvät talousarvioesitykseen. Säästöpainne on 12 miljoonaa euroa. Parhailaan on lausuntokierroksella säästöt huomioiva lakiesitys, jonka valmistelussa kuultiin alan toimijoita. Toiveet olivat kuitenkin ristiriitaisia. Tarkoitus on lisätä suunnitelmallisuutta ja mieltä näinä tiukkoina aikoina, mihin rahat käytetään parhaiten. Tarkoitus on tehdä myös mahdolliseksi se, että rahoitus tiettyihin työlajeihin voidaan katkaista, mikäli myöntämisvaltuus on lopussa.

Taimikon varhaishoitoon ei ole tarkoitus puuttua. Nuoren metsän hoidon ja puunkorjuun tuen tasoa lasketaan vähän ja samalla nostetaan runkoluvun määrää, jolla tuen saa. Näin tuki ohjautuisi riukuuntuneisiin metsiin, joista välttämättä ei tule kuitupuuta. Teiden osalta tukiprosenttia vähän lasketaan, lukuun ottamatta Pohjois-Suomea. Sama koskee suometsien kunnostusta. Suometsien hoitoon tulee rahoituskelpoiseksi tuhkalannoitus, mutta muuten lannoituksen tukemisesta esitetään luovuttavaksi.

Juurikäävän torjunnan poisto tuettavista toimenpiteistä on rahamääräisesti suurin. Toimenpide on tärkeä ja sisältyy myös sertifiointiin. Tarkoitus on, että torjuntaan velvoitettaisiin lainsäädännössä. Näin vältetään suhteellisen pienien tukisummien maksua, mikä on byrokratian purun hengen mukaista.

Metsähallituslain muutos näyttää herättävän keskustelua. Sitä on tehty jo viiden hallituksen voimin. Periaatteena on, että valtion maat säilyvät suorassa valtion omistuksessa. Erityistä huolta on herättänyt metsätalouden yhtiöittäminen. Kyse on metsätalouden harjoittamisesta valtion mailla ja vesillä, mihin valtioneuvosto antaisi käyttöoikeuden. Yhtiö ei siis omistaisi maata eikä vettä. Esitys täyttää EU:n kilpailu- ja hankintalainsäädännön säädökset. Jotta nämä säädökset täyttyisivät, laki pitäisi saada voimaan huhtikuun alkuun mennessä. Jos lain voimaan saaminen viivästyy, täytyy keksiä uusia ratkaisuja kilpailulainsäädännöstä toteuttamiseksi.

Metsähallituksen tasejako koskee liikelaitosta ja luontopalveluita. Työ on vielä kesken. Asia näyttää keskusteluttavan, joten valmistelun kuluessa se on esillä kuulemistilaisuuksissa.

Otson yhtiöittämistä koskeva lakiesitys etenee ja se on tarkoitus saada eduskuntaan loka-marraskuussa. Tarkoitus on siis saada Otso valtioneuvoston kanslian omistajaohjauksikön alaisuuteen 1.7. alkaen. *(Siht. huom. Kokouksen jälkeen tehtiin päätös määräajan siirtämisestä vuoden 2017 alkuun.)*

Soidensuojelutyöryhmä antaa esityksensä lokakuun alkupuolella. Esityksen luovuttamisen jälkeen päätetään, miten asiassa edetään. Valtiolla ei ole rahaa suojeluun. Luonnonsuojelualueiden hankintaa koskee mittava säästöohjelma. Tästä syystä soidensuojelu etenee pääasiassa Metsähallituksen mailla. Keskustelua käydään siitä, kuinka suuri osa perustetaan virallisina suojelualueina ja kuinka suuri osa turvataan Metsähallituksen omilla päätöksillä. Suojelu on kummassakin tapauksessa yhtä sitovaa. Asiaa pitää tarkastella käytännönläheisesti. Jotta yksityismaiden puolella suojelu etenisi, METSO-varoja pyritään ohjaamaan jonkin verran puustoisten soiden suojeluun, vaikka METSO-rahastot ovatkin niukat.

Maankäyttö- ja rakennuslakiin on valmisteltu lausunnoilla oleva muutos koskien maakuntakaavoja. YM:n on tarkoitus luopua kaavojen vahvistamisesta. Päätös vastuineen siirtyisi maakuntaliitoille. YM:ssä on tällä hetkellä vahvistettavana suuri määrä maakuntakaavoja ja suuri määrä on tekeillä myös maakuntaliitoissa. Tarkoitus on, että kaavat, joita maakuntavaltuusto ei ole hyväksynyt, vahvistettaisiin uuden lain mukaan, ja että kaavat, jotka on jo lähetetty vahvistettavaksi YM:öön, käsiteltäisiin vanhan lain mukaan. Muitakin muutoksia maankäyttö- ja rakennuslakiin on tulossa, ja niihin palataan myöhemmin.

Suomalaiset ovat kovin huolissaan siitä, mitä meistä maailmalla ajatellaan. Keskusteluissa tuodaan esille kehitysyhteistyöleikkaukset ja ikävät uutiskuvat maahanmuuton ympärillä. Kestävän kehityksen huippukokouksessa New Yorkissa käydyissä keskusteluissa tuli esille arvostus Suomen metsäosaamista kohtaan ja sitä kohtaan, että Suomi aikoo panna kansainvälisiä sopimuksia toimeksi. Myös kestävän kehityksen toimeenpano, jossa meillä on pitkä perinne, herättää positiivista kiinnostusta. Käyttäkäämme osaamistamme ja vahvuuksiamme ja olkaamme niistä ylpeitä maailmalla.

Keskustelupyynnöjä ei ollut. Ministeri totesi, että katsoo metsäneuvoston siunaavan ajankohtaiskatsauksessa esitellyt toimintalinjat pääpiirteissään.

4. Hallitusohjelman kärkihankkeet metsäalan näkökulmasta, Marja Kokkonen, MMM

Marja Kokkonen esitteli hallitusohjelman kärkihankkeita metsäalan näkökulmasta (liite 2). Kuten ministerikin totesi, yhdessä rakennamme Suomea nousuun, ja kärkihankkeet ovat osa sitä työtä. Myös metsästrategia osa tätä työtä, ja se on hallitusohjelmassakin todettu.

Keskustelussa tuotiin esille, että käyttömaksuilla jarrutetaan Metsään.fi -palvelun käyttöä. Maksut nähtiin turhana byrokratiaa aiheuttavana kynnyksen, ja tiedon avoin saatavuus nähtiin hyödylliseksi. Vastattiin, että hinnoittelukysymystä on tarkoitus tarkastella osana Metsätieto 2020 -hanketta. Asiasta keskustellaan yksityiskohtaisemmin metsäneuvoston joulukuun kokouksessa.

Kysyttiin, miten Puu liikkeelle -kärkihankkeelle suunniteltu 50 miljoonan euron panostus jakautuu. Vastattiin, että tarkoitus on käyttää metsävaratietoon ja sähköisiin palveluihin 13 miljoonaa euroa. Tarkoitus on rahoittaa T&K-toimintaa liittyen menetelmiin, miten tietoa kerätään ja miten tieto liikkuu eri järjestelmien välillä. Lisäksi tarkoitus on kehittää valtion metsien inventointia. Lisäksi yksi osa kehittämistyötä on Forest Big Data -hanke, jonka osana tehdään teknologian kehittämistä. Metsävaratiedon ja sähköisten palveluiden kehittämiseen käytetään myös organisaatioiden omaa rahoitusta. Rahoitus täsmentyy osana meneillään olevaa Metsätieto 2020 -selvityshanketta.

Tuotiin esille, että Suomen riistakeskus olisi mielellään mukana talousmetsien luonnonhoidon kehittämistyössä. Riistakeskuksella on siitä kokemusta. Todettiin, että riistakeskus otetaan mukaan KMS-hankeeseen. Hankkeessa haetaan nimenomaan arkiluonnonhoitoa. Pyydettiin talousmetsien luonnonhoidosta kiinnostuneita olemaan yhteydessä Katja Matveiseen.

Tuotiin esille, että Luontopolitiikkaa luottamuksella ja reiluin keinoin -kärkihankkeeseen suunnattavaan 10 miljoonaan euroon kohdistuu odotuksia soidensuojelukeskustelun jälkeen. Tuotiin esille, että hallitusohjelmassa odotuksia on ladattu METSO-tyyppiseen toimintaan, mutta riittääkö pieni budjetti luonnonsuojelun ratkaisemiseen. Kysyttiin, ollaanko kärkihanketta konkretisoimassa ja tarkastellaanko kärkihankkeen liittymistä muihin tavoitteisiin, kuten kiertotalouteen. Uusia tapoja toimia pitää hakea kehittämishankkeiden kautta. WWF:llä on ollut perintömetsäohjelma, jonka hyödyntämistä voitaisiin miettiä suojelu- ja Kemera-rahoituksen vähentyessä.

Luontopolitiikkaa koskevan kärkihankkeen osalta muutama miljoona käytetään kansallispuiston perustamiseen. Toiseksi rahaa käytetään kalatiestrategian toteuttamiseen, mikä on luonteeltaan valtion siemenrahaa. Tarkoitus ei ole lähteä toteuttamaan suojeluohjelmaa kärkihankerahoituksella. Vähenevä rahoitus hidastaa METSO-ohjelman toteutusta, mutta ohjelman toteuttamista on tarkoitus jatkaa. Soidensuojelun osalta lähdetään liikkeelle Metsähallituksen maista. Taloudellista toimintaa pyritään suuntaamaan soille, joilla ei ole merkittäviä luontoarvoja ja suojelua pyritään suuntaamaan luontoarvoiltaan merkittävillä soilla. Jos rahaa ei ole, mikä on luontoarvoiltaan merkittäviä soita uhkaa, jos käyttö ohjataan joka tapauksessa luontoarvoiltaan ei-merkittävillä soilla? Niukkaa rahoitusta pyritään kohdentamaan sinne, missä olemassa olevien luontoarvojen säilyminen on epävarmaa.

Tuotiin esille, että osana TEM:n Metsätalouden strategista ohjelmaa on ollut puurakentamisohjelma. 10 % kerrostalorakentamiskannasta on puurakentamista. Oltiin huolissaan siitä, miten asiaa hoidetaan jatkossa, sillä asiaa hoitanut Markku Karjalainen oli lopettamassa työt TEM:ssä. Toivottiin, että henkilöresurssikysymys saadaan ratkaistua. Lisäksi todettiin, että myös YM:n hallinnonalan toimia tarvitaan, ja YM tekee puurakentamista koskevat lakimuutokset. Toivottiin, että puurakentamisen edistämishankkeet vedettäisiin TEM:n puolella osana uusien tuotteiden ja palveluiden kehittämistä koskevaa kärkihanketta.

Kysyttiin, miten panostetaan kaupallistamiseen esimerkiksi puurakentamisessa. Todettiin, että kaupallistamisessa ei olla hyviä ja myös siihen pitäisi panostaa.

Tuotiin esille, että rahoja joudutaan leikkaamaan ja valtionhallinnossa pitää parantaa tuottavuutta. Toivottiin, että taloushallintoon kiinnitettäisiin huomiota.

Kysyttiin, millainen rooli on kiinteän biomassan poltolla hiiletöntä ja puhdasta energiaa koskevassa kärkihankkeessa. Vastattiin, että ratkaisut tehdään energia- ja ilmastostrategiassa, ja se sisältää myös puun käyttöön liittyvät tuet.

Tarkoitus on, että hallinnonalat toimisivat yhteistyössä kärkihankkeissa. Ministerit Tiilikainen ja Rehn vetävät biotalouden ministeriryhmää, missä katsotaan kokonaisuutta. Siellä käsitellään myös tuotekehittelyyn ja kaupallistamiseen liittyvät toimet. Kaupallistamisen eteen tehdään työtä myös Kilpailukyky ja työllisyys -toimenpiteessä.

Tuotiin esille, että Puu liikkeelle -hankkeen toimenpiteet 2 ja 3 ovat mielenkiintoisia. Rahaa on tarkoitus käyttää 32 miljoonaa euroa. Tarkoitus on suunnata julkista T&K-rahoitusta. Myös biotalousstrategia on tarkoitus päivittää ja evaluoida. Hallitus painottaa tutkimustulosten käytäntöön vientiä sekä pilotti- ja demonstraatiohankkeita. Lisäksi rahoitusta voidaan käyttää investointeihin, kaupallistaa ja saada tuotteita markkinoille.

Lopuksi ministeri Tiilikainen toi esille, että kärkihankerahat ovat kertaluontoisia panoksia, joilla pyritään saamaan muutos aikaan. Kärkihankerahoituksella ei paikata tehtyjä säästöjä.

5. Alueellisten metsäohjelmien tilannekatsaus, Jyrki Haataja, Suomen metsäkeskus

Kuultiin Jyrki Haatajan esitys alueellisista metsäohjelmista (liite 3).

Keskustelussa tuotiin esille alueellisen ja valtakunnallisen suunnittelun tärkeys ja vuorovaikutus. Todettiin, että AMO:t ovat suora jatkumo KMS:lle ja ne toimeenpanevat sitä. Toisaalta KMS:n tavoitteisiin ei päästä vain valtakunnallisilla toimenpiteillä; siihen tarvitaan AMO:issa esitettyjä toimenpiteitä. AMO:ien konkretia nähtiin tärkeäksi.

Kysyttiin aluetason puun käytön lisäystavoitteista ja siitä, mitä lukuja niiden pohjana käytetään. Vastattiin, että hakkutavoitteena on KMS:n tavoite. Pyritään siihen, että AMO:ien yhteenlaskettu tavoite olisi sama kuin hallitusohjelman ja KMS:n. Tuotiin esille, että yhdeltäkään alueelta ei ole tullut tietoa, että olisi ollut konflikteja tai hankalia kysymyksiä.

Kysyttiin, miten rahoituslähteitä käsitellään eri alueilla. Vastattiin, että toiveet ovat olemassa ja nyt lähdetään priorisoimaan. Haastavinta on toimenpiteiden vastuutus ja rahoituslähteiden miettiminen. Todennäköisesti maaseuturahastoon viitataan monilla alueilla. Hankehakuihin on tulossa 20-30 hanketta, jotka ovat osa AMO-toteutusta. Myös toimijoiden rahoitus on tärkeää, koska hankkeiden toteuttaminen ei hoidu kenenkään rahalla yksin. Ohjelmien välinen yhteistyö on erittäin tärkeää, samoin toimijoiden verkostoituminen.

6. Metsänhoitoyhdistyslaki käytännössä, Petri Pajunen, Metsänhoitoyhdistys Etelä-Savo

Kuultiin Petri Pajusen esitys metsänhoitoyhdistyslain muutoksista käytännössä (liite 4).

Kysyttiin, jatkuuko hyvä kehitys viiden vuoden kuluttua, onko liiketoimintaa yhtiötetty tai onko yhtiötitys tulossa, sekä missä määrin kehittämistä tehdään yhdistystasolla ja missä määrin tehdään yhteistyötä yhdistysten kesken.

Vastattiin, että yhdistyksen odotetaan olevan vahva myös viiden vuoden kuluttua. Etelä-Savon alueella ei ole rakenteellisen kehittämisen tarvetta, koska alue on jo suuri. Koko ajan mennään eteenpäin ja mietitään palveluita. Liiketoimintaa ei ole yhtiötetty, mutta asiaa tarkastellaan varmasti tulevaisuudessa. Yhdistyskoko on antanut mahdollisuuden viedä asioita eteenpäin paikallisesti. Kehittämistä tapahtuu sekä yhdistyksen sisällä että paikallistasolla.

Ministeri kiitti katsauksesta ja se merkittiin tiedoksi. Hän toivotti työn iloa.

7. Biotalousstrategian tilannekatsaus, Liisa Saarenmaa, MMM

Liisa Saarenmaa esitteli biotalousstrategian tilannekatsauksen (liite 5). Strategia hyväksyttiin toukokuussa 2014 osana VN:n periaatepäätöstä, jonka nimi on Kasvun kärjet.

Kysyttiin, miten koulutus huomioidaan, millaista yhteistyötä biotalouspaneelilla on ilmastopaneelin kanssa, miten olemassa oleva tieto olisi paremmin hyödynnettävissä, onko strategian rakenne tarkoituksenmukainen, millaisia tahoja biotalouspaneeliin on kaavailtu ja mitkä ovat sen tärkeimmät tehtävät. Tuotiin esille, että sahojen roolia on vaikea löytää kokonaisuudesta. Lisäksi tuotiin esille, että kansainvälinen toiminta on tärkeää ja valtiovallalla voisi olla paljon tehtävää Kiinassa, jossa valtio on tiukasti linkittynyt talouselämään.

Vastattiin, että strategiaa toimeenpannut troikka (TEM, MMM ja YM) on todennut, että yhteistyötä pitää tiivistää OKM:n ja LVM:n kanssa. Koulutuspuolella on tehty toimenpiteitä, mm. SMY on tekemässä biotalouteen liittyvää oppimateriaalia. Ilmasto- ja biotalouspaneelien yhteistyöstä ei voida vielä sanoa, kun biotalouspaneelia ei vielä ole, mutta asiaan kiinnitetään huomiota. Kansalliseen biotalouspaneeliin pitää koota ne, joilla on resurssit, jotta resursseja voidaan kohdentaa yhdensuuntaisesti. Biotalouspaneeliin on tarkoitus koota teollisuusliitot, mm. Metsäteollisuus, lisäksi ministeriöt, Suomen Akatemia, Tekes, Luke, SYKE. Tahoja on yli 30.

Biomassa-atlas on alusta, jonka kautta tieto saadaan käyttäjien käyttöön. Keskeinen toimija on Luke, koska tietoa on metsistä, agrobiomassoista ja riista- ja kalataloudesta. SYKE:stä on saatu tietoa sivuvirroista ja jätteistä. Tietoa kootaan ja käyttäjiä on myös kuultu.

Strategia tehtiin pitkälti virkamiestyönä. Katsottiin, missä julkisen sektorin mahdollisuudet ovat luoda edellytyksiä, minkä seurauksena syntyivät strategian neljä koria.

Biojalostamoita kaivataan lisää tiedossa olevien lisäksi. Yritetään saada selville, missä niille olisi edellytykset ja tukea niiden syntyä. Käynnissä on biotaloustreffit, joissa on törmäytetty yrityksiä, rahoittajia ja hallintoa.

Ministeri kiitti esityksestä ja se merkittiin tiedoksi.

8. Muut asiat

Muita asioita ei ollut.

9. Seuraavat kokoukset

- 2.12. klo 8.30–10.30 (Säätytalo)

10. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen kello 11.06.